

N:o 104.

Uppläst och godkänd hos Första Kammaren den 8 maj 1906.

— — — — Andra Kammaren den 8 — —

Riksdagens skrifvelse till Konungen i anledning af väckta motioner angående dels revision af konkurslagen m. m., dels ock tillägg till 73 § i samma lag.

(Lagutskottets utlåtande n:o 46.)

Till Konungen.

Vid innevarande års Riksdag hafva enskilda motionärer ifrågasatt ändring af konkurslagen, därvid en af motionärerna förordat en allsidig revision af lagen. Såsom ett hufvudsakligt skäl för allmän omarbetning har framhållits det missnöje med lagen, hvilket skulle förefinnas inom affärsvärlden. Att ett sådant missnöje i viss mån föreligger, kan ej förnekas, men det torde till stor del bero af omständigheter, som icke framkallas genom konkurslagens bestämmelser, såsom af affärsmännens obekantskap med dessa bestämmelser, liknöjdhet och brist på erforderlig påpasslighet hos borgenärerna äfvensom af för utsträckt tillämpning af kredit-systemet.

Oafsedt hvad sålunda anförts, vill Riksdagen dock icke förneka, att åtskilliga brister förefinnas i konkurslagen. Det ligger också i sakens natur, att med affärslifvets snabba utveckling en så pass gammal lag som konkurslagen kan tarvfa vissa förändringar. Och om äfven de ofta återkommande krafven på reformer icke i allo kunna anses välgrundade, så häntyda de dock otvifvelaktigt på förefintlighet af missförhållanden, som till äfventyrs böra kunna i någon mån afhjälpas äfven genom förändringar i gällande lagstiftning.

I detta afseende måste man erkänna, att fog förefinnes för klagomålen öfver svårigheterna att i tillräckligt god tid få gäldenären försatt i konkurs. Ett sådant fall föreligger däri, att enligt gällande rätt fordran, som grundar sig på dom, ej kan, som konkurslagen fordrar, anses för »klar och förfallen», förrän domen vunnit laga kraft. Därigenom kan en gäldenär, som af underrätt ådömts betalningsskyldighet, genom att utan skäl fullfölja talan i högre rätter hindra borgenären att genom hans försättande i konkurs göra sin rätt gällande. Det synes därför kunna ifrågasättas, huruvida ej i analogi med 39 § utsökningslagen borgenär, som genom underrätts dom fått gäldenär ålagd betalningsskyldighet, borde äga rätt att, oafsedt att domen ej vunnit laga kraft, påkalla tillämpning af 3 § konkurslagen. Möjlig tvekan om befogenheten af en sådan lagändring bör försvinna, ifall man därmed anser sig kunna förbinda någon garanti, såsom exempel hvarpå inom Riksdagen ifrågasatts ett stadgande om skyldighet för borgenär, som vill begagna sig af en sådan rätt, att ställa pant eller borgen för den skada, som härigenom kunde gäldenären tillskyndas, för den händelse högre rätt funne honom ej vara betalningsskyldig.

Beträffande härefter konkursförvaltningen, så påyrkas lagstiftningens medverkan till att kontrollen blir effektivare, förvaltningen sakkunnigare samt kostnaden för kontrollen och förvaltningen billigare. Såsom ofvan antydts, skulle i dessa afseenden många klagomål förfalla, om borgenärerna själfva bättre än för närvarande tillvaratoge sina intressen. Klart är emellertid, att mycket här beror äfven på hur lagstiftningen ordnar förhållandena, men vanskligare är att gifva någon anvisning, huruledes gällande bestämmelser, vid hvilkas tillkomst man sträfvat att tillgodose just förenämnda önskemål, böra kunna ytterligare förändras, för att man må komma till ett bättre sakernas tillstånd, och Riksdagen är heller icke i tillfälle att framlägga något slutgiltigt förslag i detta hänseende.

Emellertid anser Riksdagen frågan vara af den vikt, att den bör göras till föremål för en närmare undersökning.

Såsom en tänkbar utväg vill Riksdagen därvid framhålla, att den i 40 § konkurslagen rätten eller domaren tillagda befogenhet att för vissa fall utse gode män kunde lämpligen utsträckas att innefatta äfven andra fall än de där omförmälda, särskildt i syfte att förekomma det öfverklagade förhållandet, att borgenärer med tvifvelaktiga fordringar finge på godemansvalet och därmed ofta äfven på sysslomannavalet ett obehörigt inflytande. Det kunde i sammanhang därmed vidare förtjäna att tagas i öfvervägande, huruvida ej någon af rätten eller domaren nämnd person borde jämte den eller de af borgenärerna valda gode männen eller sysslomännen öfvertaga den egentliga förvaltningen.

Hvad härefter angår rättens ombudsman, skulle möjligen till den ofvan föreslagna anordningen kunna anknytas den af mången förordade fullständiga indragningen af nämnda befattning på det sätt, att den från rättens sida utsedde gode mannen eller sysslomannen äfven finge i uppdrag att fullgöra det väsentligaste af den nuvarande ombudsmannens befogenheter. Men häremot reser sig den viktiga invändningen, att kontroll och förvaltningsuppdrag på detta sätt skulle blifva anförtrödda åt samma person.

Rörande de år 1890 genomförda ändrade föreskrifterna i fråga om bestämmandet af konkursarfvoden har åtminstone på många håll gjorts den erfarenheten, att dessa föreskrifter ingalunda, såsom syftet varit, visat sig kunna motverka oskäligen arfvoden, men väl däremot ställt ombudsmannen i en mera beroende ställning till borgenärerna än förut genom att göra hans arfvode beroende af dessas förslag, ehuru väl man äfven därutinnan väntat sig en motsatt verkan af lagändringen. En förändring i detta missförhållande borde därför ske i syfte att öka ombudsmannens själfständighet och därmed äfven kontrollen.

Att arfvodena till gode männen och sysslomännen ofta blifva oskäligt höga, är obestriddigt. Det var just för att i ytterligare mån söka råda bot på detta missförhållande, som år 1899 stadgades, att gode män och sysslomän ej själfva skulle få för egen del eller såsom ombud för annan deltaga i borgenärernas beslut om arfvodena. Denna lagändring lærer ej haft synnerligen stor verkan i åsyftad riktning, enär det nu ofta tillgår så, att sysslomännen för det tillfälle, då beslut om arfvode skall fattas, öfverlåta sina innehafvande borgenärsfullmakter på andra personer. Här föreligger sålunda fortfarande fullt fog att söka ingripa genom en ändring i gäl-

lande föreskrifter. Visserligen äga nu borgenärerna rätt att klaga öfver beslutet om arfvodet, men i många fall kan denna rätt sägas faktiskt vara dem betagen, då de äro afläset boende och ej kunna närmare följa förvaltningen samt dessutom svårigheter alltid yppas att förebringa erforderlig utredning till kullkastande af ett i laga ordning fattadt beslut. En utväg i detta afseende vore föreskrift om att beslutet skall, oafsedt om besvär anföres eller icke, alltid underställas rätten, såvida man ej vill gå så långt, att rätten skall utan föregående beslut af borgenärerna eller eventuellt efter förslag af rättens ombudsman bestämma arfvodet.

En enligt Riksdagens uppfattning befogad anmärkning är, att den så kallade anslagstiden måste under nuvarande förhållanden anses onödigt lång. Förkortning af densamma skulle befordra möjligheterna af en fördelaktig realisation af konkursboets egendom samt påskynda konkursens afslutning. Äfven andra i konkurslagen uppställda tidsbestämmelser torde sannolikt vid närmare granskning jämväl visa sig kunna med fördel förkortas.

Ett berättigadt kraf från borgenärernas sida synes äfven vara, att de genom konkursförvaltningens försorg erhålla underrättelse om vissa för dem betydelsefulla data och fakta under konkursen. Sålunda synes böra förordas, att borgenär, mot hvilkens bevakning framställts jäf, bör under rättas såväl om anmärkningen som om dagen för förlikningssammanträdet. Vidare synes vara förtjänt af öfvervägande, huruvida ej meddelande bör lämnas äfven om dagen för utdelningar eller åtminstone för slututdelningen, möjligen äfven om efterbevakning eller i ännu något ytterligare fall.

Utvidgad rätt för allmän åklagare att efter angivelse af målsägande åtala äfven gäldenärs vårdslöshet i konkurs påyrkas ofta och torde äfven vara af förhållandena påkallad. Ett särskildt skäl därtill föreligger ock i den omständigheten, att de olika slagen af konkursförbrytelser så ingå i hvarandra, att det ofta måste inträffa, att sedan en åklagare, såsom det synes med fog, åtalat en gäldenär för bedrägeri eller oredlighet i konkursen, så finnes efter en mödosam utredning förbrytelsen ej kunna lagligen hänföras till annat än vårdslöshet, hvarvid hela saken måste förfalla. Ett annat ofta framfördt önskemål, som jämväl förtjänar tagas i öfvervägande, är befogenhet för gode män och sysslomän att i denna deras egenskap såsom målsägande åtala eller till åtal angifva konkursförbrytelser.

Ett mycket och med fog öfverklagadt förhållande, som ofta leder till rättsförluster, är saknaden af föreskrift om rätt för sysslomännen att i denna deras egenskap fullfölja talan mot beslut rörande tvistefrågor i konkurs.

Helt visst gifves äfven åtskilligt annat inom konkurslagstiftningens område, som torde kunna och böra förändras, hvilket dock bäst kommer att framgå vid en närmare utredning af ämnet. Däremot anser sig Riksdagen böra framhålla, att, såvidt Riksdagen kunnat finna, tillräckliga anledningar och förutsättningar saknas för att nu söka genomföra en mera fullständig omskapning af vårt konkursförfarande genom att i väsentliga delar bygga det på nya grunder.

Vid en blifvande utredning torde ock böra tagas i öfvervägande lämpligheten och behovet att i vår rätt införa bestämmelser om ackordsförhandling utan konkurs. Detta institut är exempelvis infördt i vårt närmaste grannland Norge. Visserligen behöfver efter de år 1885 tillkomna förändringarna i konkurslagen tillämpningen af denna lag icke ovillkorligen medföra, att konkursgäldenärens rörelse måste afstanna och boets egendom oförtöfvadt realiseras, äfven om sådant uppenbarligen vore för både borgenärerna och gäldenären ofördelaktigt. Men otvifvelaktigt kvarstår såsom ett kännbart missförhållande, att afveckling under hand eller s. k. ackordsförvaltning utan konkurs icke kan lagligen åvägbringas. I de talrika fall, då tillfälliga omständigheter tvingat en person att inställa sina betalningar, men där förbättrade konjunkurer antagas kunna inom en kortare tid kanske upphjälpa hans ställning, öppnar ackordsförhandlingen utan konkurs möjlighet för honom att icke behöfva nedlägga en rörelse, som han sedan till egen och fordringsägares skada ej vidare kan återupptaga. Ett sådant nedläggande af en rörelse kan äfven lända till stor skada för en mängd underhafvande och andra personer, hvilka för sitt uppehälle varit beroende af verksamhetens fortgång. Möjligheten för en enda borgenär att antingen genom bestridande hindra ackordsförhandling eller mot afstående af eventuellt bestridande tilltvinga sig full betalning har emellertid ofta utgjort bestämdt hinder mot en sådan afveckling. Och de svårigheter, hvarmed förvaltningen haft att kämpa, då för rättsligt representerande erfordras hvarje intresents fullmakt, hafva i sin mån bidragit till att hindra en på frivillighetens väg påbörjad afveklings fortgång och afslutande. Riksdagen anser sig därför böra förorda utredning om de förutsättningar, under hvilka detta institut kunde komma till stånd.

Med stöd af hvad sålunda anförts hemställer Riksdagen, det täcktes Eders Kungl. Maj:t taga i öfvervägande, i hvilka afseenden gällande konkurslag tarfvar en omarbetning, därvid äfven frågan om införande af ackordsförhandling utan konkurs synes böra tagas under ompröfning, samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill detta öfvervägande kan gifva anledning.

Stockholm den 8 maj 1906.

Med undersätlig vördnad.